

XV. International Conference on Social Research and Behavioral Sciences

MANEVİ METANET ÖLÇEĞİNİ TÜRKÇEYE UYARLAMA ÇALIŞMASI

Nuriye DİŞLİ ERDÖL
Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi
dslinuriye@gmail.com
ORCID: 0009-0002-9648-8348

Prof. Dr. Halil EKŞİ
Marmara Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
halileksi@marmara.edu.tr
ORCID: 0000-0001-7520-4559

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil DEMİR
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
halildemir@yyu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9397-9232

Özet

Bu çalışmanın amacı, Van Tongeren ve diğerleri (2019) tarafından geliştirilen Manevi Metanet Ölçeği'nin (Spiritual Fortitude Scale) Türkçe'ye uyarlanmasıdır. Manevi metanet, bireylerin dini ve manevi inançlarını kullanarak olumsuz duygu, düşünce ve olaylarla başa çıkabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. 9 maddeden oluşan ve ters madde içermeyen bu ölçek; Manevi Dayanıklılık (MD), Manevi Girişim (MG) ve Kurtarıcı Amaç (KA) olmak üzere 3 alt boyuttan oluşur. Çalışma kapsamında, gerekli izinler alınarak ölçeğin Türkçeye çevirisi ve adaptasyonu yapılmış, geçerlilik ve güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Uygun örneklem yöntemi kullanılarak 18 yaş ve üzeri 309 katılımcıyla yürütülen bu çalışmada, ölçeğin geçerliliği doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiş, ölçeğin orijinaline uygun olarak üç faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Güvenilirlik analizleri sonucunda, yüksek iç tutarlılık katsayısı (.79) elde edilmiştir. Bununla birlikte Manevi Metanet'in Psikolojik Sağlık'tan farklı bir değişkeni ölçtüğünü göstermek için ölçeğin orijinalindeki gibi Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ) (Doğan, 2015) kullanılarak Ayırt Edici Geçerlilik Analizi yapılmıştır. Bu analizin sonucunda iki değişken arasındaki düşük korelasyon (.114) ölçeğin psikolojik sağlamlıktan farklı bir yapıyı ölçtüğünü göstermektedir. Elde edilen tüm sonuçlar, ölçeğin Türkçe versiyonunun manevi metanetin ölçülmesinde uygun, güvenilir ve geçerli bir araç olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Manevi Metanet, Ölçek Uyarlama, Geçerlilik, Güvenilirlik, Maneviyat

Turkish Adaptation For the Spritual Fortitude Scale

Abstract

The purpose of this study is to adapt the Spiritual Fortitude Scale (SFS), developed by Van Tongeren et al. (2019), into Turkish. Spiritual fortitude is defined as the ability to cope with negative emotions, thoughts, and events by utilizing religious and spiritual beliefs. This nine-item scale, which contains no reverse-scored items, consists of three subscales: Spiritual Resilience (SR), Spiritual Initiative (SI), and Redemptive Purpose (RP). The scale was translated and adapted into Turkish after obtaining the necessary permissions, and its validity and reliability were analyzed. The study was conducted with a sample of 309 participants aged 18 and above, using appropriate sampling methods. The validity of the scale was tested through confirmatory factor analysis, which revealed a three-factor structure consistent with the original scale. Reliability analyses yielded a high internal consistency coefficient ($\alpha = .79$). Furthermore, to demonstrate that Spiritual Fortitude is distinct from Psychological Resilience, the Brief Resilience Scale (BRS) (Doğan, 2015) was used for discriminant validity analysis. The low correlation between the two variables (.114) indicates that the scale measures a construct different from psychological resilience. All results suggest that the Turkish version of the Spiritual Fortitude Scale is a suitable, reliable, and valid tool for measuring spiritual fortitude.

Key Words: Spiritual Fortitude, Scale Adaptation, Validity, Reliability, Spirituality

1.Giriş

Psikolojik dayanıklılık ve maneviyat kavramları, bireysel ve toplumsal refah üzerindeki etkileri nedeniyle psikoloji ve ruh sağlığı alanlarında yoğun ilgi görmektedir. Son yıllarda yapılan araştırmalar, özellikle bireylerin zorluklar karşısında sergiledikleri ruhsal dayanıklılıkta ve psikolojik iyi oluşta maneviyatın önemli bir rolü olduğunu göstermektedir. (Güldeş & Karslı, 2023; Tosyalıoğlu & Albayrak, 2023).

Araştırmalar maneviyatın bireylerin stresle başa çıkma kabiliyetlerini artırma ve yaşamın anlamını zenginleştirme konusunda önemli bir etken olduğunu ortaya koymaktadır. Dini katılım ve maneviyatın psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisini analiz eden çalışmalarda; maneviyat düzeyi yüksek olan grupların, dini katılımları olsun ya da olmasın, psikolojik iyilik halleri üzerinde daha olumlu sonuçlar sergilediğini göstermektedir (İvtzan vd., 2013). Krok (2008), Maneviyat kavramının “Dini Tutumlar, Etik Hassasiyetler ve Uyum” olmak üzere üç boyutta ele aldığı ve maneviyatın stresle başa çıkmadaki rolünü incelediği çalışmasında; maneviyatın stres yönetimi üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Birçok çalışma kişilerin manevi ve dini kaynaklarını kullanma kapasitesinin ve kabiliyetinin olumsuzluklarla baş etmede önemli bir rolü olduğunu vurgulamaktadır. Bu minvalde, Janas (2012), maneviyatın travma belirtilerini doğrudan engellemese de bireylerin travmatik deneyimleri işleme ve yanıt verme şekillerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu; özellikle yüksek stresli mesleklerde çalışan bireylerin direnç ve iyileşme süreçlerinde maneviyatın ve dinin kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Ogińska-Bulik & Zadworna-Cieślak (2015), maneviyatın posttravmatik stres belirtileriyle doğrudan bir ilişkisi olmadığını; ancak bireylerin posttravmatik olumlu değişimler yaşamasına katkı sağladığını ortaya koymuştur. Çalışma,

XV. International Conference on Social Research and Behavioral Sciences

özellikle iç huzur, dünya ile uyum ve yaşamdan memnuniyet gibi alanlarda maneviyatın olumlu etkilerini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, manevi ve dini kaynakların, bireylerin travmatik deneyimlerden olumlu sonuçlar çıkarmalarını desteklediğini ve zorluklarla başa çıkmada önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Jaeger ve diğerlerinin (2021) araştırması da zor zamanlarda manevi ve dini kaynakların kullanılmasının önemini doğrulamaktadır. COVID-19 pandemisi sırasında ilk müdahaleciler üzerinde yapılan bu çalışma, manevi sağlık ve pozitif insan ilişkilerinin, zorluklarla ve stresle başa çıkma yeteneklerini güçlendirdiğini göstermektedir.

Kişilerin manevi dayanıklılık ve olumlu dini başa çıkma yöntemlerini kullanma kapasitesinin, doğal felaketler gibi zorluklarla başa çıkma süreçlerinde de önemli bir rol oynadığını vurgulayan çalışmalar mevcuttur. Özellikle, McElroy-Heltzel ve arkadaşlarının (2018) çalışması, bireylerin manevi kaynaklarına daha etkin bir şekilde bağlanmalarını sağlayan manevi dayanıklılığın, yaşamda anlam ve manevi iyi oluş gibi psikolojik ve manevi sonuçlar üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Bu tür manevi ve dini kaynakların, bireylerin zor zamanlarda anlam bulmalarına ve krizleri yönetmelerine yardımcı olduğu gösterilmiştir.

Bu bağlamda, "Spiritual Fortitude (Manevi Metanet)" dini ve manevi inançların yardımıyla olumsuz duygu, düşünce ve olaylar karşısında dirençli kalabilme; dini ve manevi kaynaklı sürekli olarak stresörlerle başa çıkma aracı olarak kullanabilme yeteneğini tanımlayan bir karakter özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Kranendonk, 2022; McElroy-Heltzel, 2018; Van Tongeren et al., 2019; Zhang et al., 202). Ancak, maneviyat ve ruhsal dayanıklılık kavramlarıyla ilgili mevcut literatürün büyük bir kısmı Batı toplumlarına odaklanmış ve Türk toplumu gibi farklı kültürel bağlamlarda manevi dayanıklılığın nasıl tecrübe edildiği yeterince anlaşılabilmiştir. Türkçe konuşan topluluklarda kullanılmak üzere geliştirilmiş ve güvenilir ölçüm araçlarının eksikliği, bu alandaki araştırmaların derinleştirilmesinin önünde bir engel teşkil etmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'de maneviyat üzerine yapılan çalışmalar genellikle dini inançlar ve pratikler üzerine odaklanmaktadır (Aydın&Tekinşen, 2015). Bu sebeple, bu çalışma maneviyatı daha geniş bir perspektiften ele alarak, kişilerin zorluklar karşısında gösterdiği dini ve manevi kaynakları kullanabilme yeteneğini ölçen 'Spiritual Fortitude Scale' ölçeğinin Türkçeye uyarlanmasını hedeflemektedir. Bu uyarlama çalışmasının Türkçe literatürdeki çalışmalara önemli bir katkı sağlayacağı ve maneviyat ve psikoloji alanındaki araştırmaları derinleştirerek bu alandaki bilgi birikimini genişleteceği düşünülmektedir.

Son olarak, bu çalışmanın amacı, "Spiritual Fortitude" (Manevi Metanet) ölçeğinin Türkçeye uyarlanmasını ve Türkiye bağlamında uygulanabilirliğini merkeze almak; ölçeğin Türkçe adaptasyonunu gerçekleştirmek ve ölçüm aracının Türkiye'deki kültürel bağlamda geçerlilik ve güvenilirlik analizlerini yapmaktır.

Araştırma Sorusu

Orijinal olarak İngilizce'de geliştirilen ve Türkçeye uyarlanan Manevi Metanet Ölçeği (Spiritual Fortitude Scale), hedef popülasyonda geçerlilik ve güvenilirlik açısından uygun mudur? Bu soruya ek olarak, çalışmanın kapsamına göre aşağıdaki alt sorular belirlenmiştir:

- 1) Manevi Metanet Ölçeği, hedef popülasyonda geçerliliğini korumakta mıdır?
- 2) Uyarlanan ölçek, hedef popülasyonda iç tutarlılık bakımından güvenilir midir?
- 3) Ölçeğin faktör yapısı, orijinal ölçekteki gibi midir?

XV. International Conference on Social Research and Behavioral Sciences

4) Ölçeğin hedef popülasyonda kavramsal açıdan anlamlılığı nedir?

2. Yöntem

2.1. Çalışma Grubu

Ölçek uyarlama çalışması, 18 yaş ve üzeri bireylerle gerçekleştirilmiştir. Çevrimiçi olarak hazırlanan anket formu, uygun örnekleme yöntemi kullanılarak 311 kişiye sunulmuştur. Ancak, 18 yaşın altında olduğu için 2 katılımcının yanıtları değerlendirmeye dahil edilmemiştir. Katılımcıların yaşı 18 ile 59 arasında değişmektedir ve yaş ortalaması 26,5 olarak hesaplanmıştır. Ankete katılan 178 kadın (%58) ve 131 erkek (%42) bulunmaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Manevi metanet Ölçeği

Bu çalışmada uyarlanan Manevi Metanet Ölçeği (Spiritual Fortitude Scale), Van Tongeren ve diğerleri (2019) tarafından, kişilerin manevi metanetlerini ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçeğin dili İngilizcedir ve 9 maddeli bir ölçektir. Ölçek beşli Likert tipinde (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) oluşturulmuştur. Geçerlilik ve güvenilirliğin ölçülmesi için 18-79 yaş aralığındaki 410 kişiye uygulanmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 3 aşamada yapılmıştır. Öncelikle bir faktör yapısı ortaya çıkarmak için Keşfedici Faktör Analizi (KFA) yapılmıştır. Keşfedici faktör analizi sonucunda 3 boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Boyutlara ilişkin faktör yükleri Manevi dayanıklılık için .96, Manevi girişimcilik için .78 ve Kurtarıcı amaç için $\alpha = .79$ olarak bulunmuştur. Faktör analizi daha sonra Doğrulayıcı Faktör Analizi yoluyla ayrı bir örneklem üzerinde tekrarlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık analizlerinde Cronbach α değer .85 bulunmuştur. Son olarak ise yeni geliştirilen Manevi Metanet ölçümünün; psikolojik iyi olma hali, hayatta anlam, dini başa çıkma ve anksiyete ile ilişkili değişkenliği, azim ve dirençlik özelliklerinin açıkladığı değişkenlikten daha fazla öngörebildiğini göstermek amacıyla yakınsak ve artımlı geçerlilik çalışması yapılmıştır.

2.2.2. Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği

Manevi Metanet Ölçeği'nin ayırt edici geçerliliğinin test edilmesinde Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin orijinali Smith ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Doğan tarafından 2015 yılında gerçekleştirilmiştir. Toplamda 3'ü ters madde olmak üzere 6 maddeden oluşan ölçek tek boyutludur. Ölçeğin orijinalinde beşli Likert tipi (1=Hiç uygun değil, 5=Tamamen uygun) kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini değerlendirmek için açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları, dört farklı örneklem grubunda sırasıyla toplam varyansın %61, %61, %57 ve %67'sini açıklayan tek faktörlü bir yapı ortaya koymuştur. Ölçek maddelerine ilişkin faktör yükleri .68 ile .91 arasında değişmiştir. Ölçeğin güvenilirliği, iç tutarlık ve test tekrar test yöntemleriyle değerlendirilmiş ve iç tutarlık güvenilirlik katsayısının .80 ile .91, test tekrar test güvenilirlik katsayısının ise .62 ile .69 arasında olduğu belirlenmiştir. Ölçüt bağıntılı geçerlilik kapsamında, KPSÖ ile diğer ölçekler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. KPSÖ'nün ego sağlamlığı, iyimserlik, yaşam hedefleri, sosyal destek, olumlu başa çıkma stratejileri ve olumlu duygular ile pozitif ve anlamlı ilişkiler gösterdiği tespit edilmiştir.

2.3. İşlem

Manevi Metanet Ölçeği'nin uyarlama süreci için ilk olarak, ölçeğin orijinalini geliştiren Van Tongeren ve ekibinden izin alınmıştır. İngilizce olan bu ölçek, dili iyi bilen beş uzman tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Bu beş farklı çeviri önerisi hem İngilizceye hem de Türkçeye hâkim olan psikolojik danışmanlar tarafından dört kişilik bir panelde incelenerek tek bir Türkçe form oluşturulmuştur. Oluşturulan form, iki uzman tarafından yeniden İngilizceye çevrilmiş ve karşılaştırılmış; Türkçe çevirisinin orijinaline benzediği doğrulanmıştır.

Ölçeğin Türkçe versiyonunun anlaşılabilirliğini değerlendirmek için, form 10 alan uzmanına çevrimiçi olarak gönderilmiş ve anlaşılır bulunup bulunmadığına dair geri bildirim istenmiştir. Ölçek daha sonra bir Türkçe uzmanına gönderilmiş ve gerekli dilbilgisi düzenlemeleri yapılarak nihai hali oluşturulmuştur.

Ölçeğin “Psikolojik Sağlık” ölçeklerinden farklı bir yapıyı ölçtüğünü göstermek için ölçeğin orijinalinde kullanılan ve Türkçe’ye uyarlaması yapılmış Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (Doğan, 2015) kullanılmıştır. Her iki ölçek tek bir formda birleştirilmiş ve Google Forms üzerinden 176 katılımcıya gönderilmiştir. Formun tamamlanması katılımcı başına yaklaşık 5 dakika sürmüştür. Ardından, 9 soruluk Manevi Metanet Ölçeği, uygun örnekleme yoluyla ulaşılan 309 kişiye gönderilmiştir. Verilerin analizi için IBM SPSS 26 ve IBM SPSS AMOS yazılımı kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlılık katsayısı ile değerlendirilmiş, geçerliliği ise Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ve Ayırt Edici Geçerlilik (Discriminant Validity) ile analiz edilmiştir.

3. Bulgular

Manevi Metanet Ölçeği uyarlama çalışmasının örnekleme ilişkin açıklayıcı istatistikler Tablo-1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Manevi Metanet Açıklayıcı İstatistikler

Ölçek	N	Min.	Max.	X	SS
Manevi Metanet	309	15.0	45.0	4.44	36.4

Ölçeğin güvenilirlik analizinde ölçeğin geneli ve alt boyutları için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış ve genel ölçek için $\alpha = ,79$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin geneli ve alt boyutları için ortaya çıkan α değerleri ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu belirtmektedir.

XV. International Conference on Social Research and Behavioral Sciences

Tablo 2

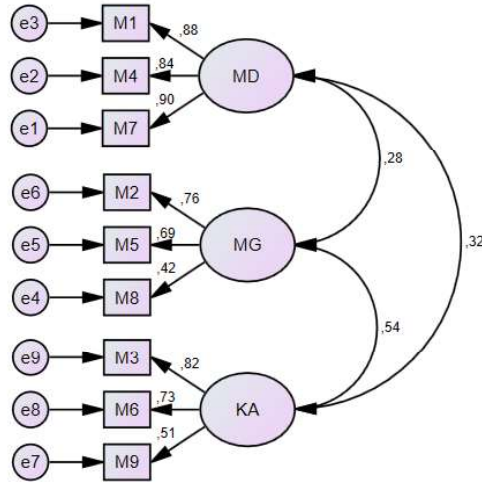
Ölçeği ve Alt Boyutları İçin Cronbach Alpha Güvenirlik Değerleri

Faktör	Cronbach Alpha Değeri
MD	,90
MG	,70
KA	,72
Ölçek Genel	,79

Ölçeğin orijinalinde bulunan üç faktörlü yapıyı doğrulamak için SPSS AMOS 24 programı kullanılarak iki düzeyli doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmış olup, yapılan Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda uyum indeksi değerleri $\chi^2/df=2,79$, RMSEA=0.07, CFI=0.96, GFI=0.96, NFI=0.94, SRMR=.06 şeklindedir. Faktör yükleri ise Manevi Dayanıklılık (MD) için 0.88 ile 0.90; Manevi Girişim (MG) için 0.42 ile 0.76; Kurtarıcı Amaç (KA) için 0.51 ile 0.82 arasında değişmektedir. Birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ve faktör yapısı aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 1

Manevi Metanet Ölçeği Faktör Yapısı I

XV. International Conference on Social Research and Behavioral Sciences

Tablo 3

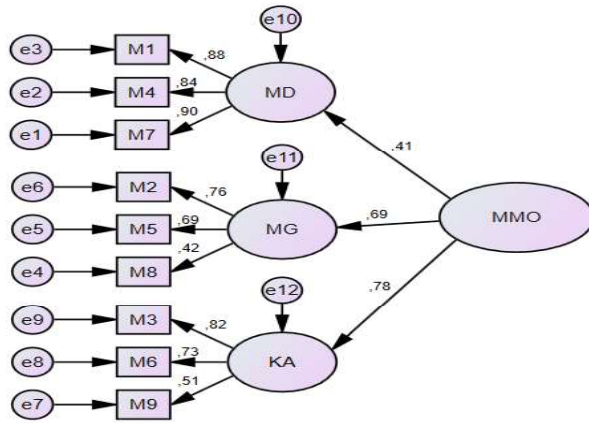
Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

C	X ²	df	X ² /df	RMSEA	NFI	GFI	CFI	SRMR
Birinci Düzey	67,035	24	2,79	0,07	0.94	0.96	0.96	0.06

İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizi kapsamında, Manevi Dayanıklılık (MD), Manevi Girişim (MG) ve Kurtarıcı Amaç (KA) faktörlerinin daha üst düzey bir faktör olan Manevi Metanet Ölçeği (MMO) ile ilişkili olup olmadığı incelenmiştir. İkinci düzey DFA sonuçları, bu faktörlerin yüksek düzeyde bir yapı ile iyi bir uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. İkinci düzey DFA uyum indeksleri şu şekildedir: $\chi^2/df=2,79$, RMSEA=0.07, CFI=0.96, GFI=0.96, NFI=0.94, SRMR=0.07. Faktör yükleri ikinci düzey analizde Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2

Manevi Metanet Ölçeği Faktör Yapısı II

Bu sonuçlar, ölçeğin orijinal üç faktörlü yapısının, daha üst düzeyde bir faktörle (MMO) uyumlu olduğunu ve bu faktörlerin birbirleriyle olan ilişkilerini doğrulamaktadır. İkinci düzey DFA sonuçları ve faktör yapısı aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4

İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Düzey	X ²	df	X ² /df	RMSEA	NFI	GFI	CFI	SRMR
İkinci Düzey	67,035	24	2,79	0,07	0.94	0.96	0.96	0.06

Ölçeğin orijinalinde geçerlilik için Ayırt Edici Geçerlilik analizi yapılmış olup Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (Doğan, 2015) kullanılmıştır. Ayırt edici geçerlilik analizi, Manevi Metanet Ölçeği ile Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği arasında düşük bir

XV. International Conference on Social Research and Behavioral Sciences

korelasyon olduğunu göstermiştir. Tablo 6'da görüldüğü gibi, Manevi Metanet Ölçeği ile Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği arasındaki korelasyon katsayısı 0.114'tür. Bu düşük korelasyon katsayısı, her iki ölçeğin farklı yapıları ölçtüğünü ve bu nedenle yüksek bir ayırt edici geçerliliğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç, ölçeklerin birbirinden bağımsız yapıları ölçtüğünü ve bu nedenle ayrı ayrı değerlendirilmelerinin uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 5

Ayırt Edici Geçerlilik Analizi

Değişkenler	1	2
1-Manevi Metanet Ölçeği	1	
2- Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği	,114	1

**p < .01

Tablo 6, Dini bağlılık düzeyi (Dbd) ile Manevi Metanet (MMToplam) arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Bu tabloda korelasyon katsayıları verilmiştir. MMToplam ile Dbd arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .539$, $p < .05$). Bu sonuç, manevi metanetin yüksek olduğu bireylerin dini bağlılık düzeylerinin de yüksek olma eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Tablo 6

Dini Bağlılık Düzeyi ve Manevi Metanet İlişkisi

Değişkenler	MMToplam	Dbd
MMToplam	1.000	.539
Dbd	.539	1.000

* p < .05

Tablo 7'de çalışmaya dahil olan 309 katılımcının dini bağlılık düzeyleri ile ilgili açıklayıcı istatistikler yer almaktadır. Çalışmada yer alan 309 katılımcının dini bağlılık düzeylerini, minimum 1 ve maksimum 7 arasında puanlamaları istenmiştir, bu puanlamalar analiz edildiğinde, ortalama değer 5.08 olarak bulunmuştur. Bu durum, katılımcıların genel olarak yüksek bir dini bağlılık düzeyine sahip olduklarını

XV. International Conference on Social Research and Behavioral Sciences

göstermektedir. Standart sapmanın 1.38 olması, katılımcıların dini bağlılık düzeylerinin bireyler arasında farklılık gösterdiğini, ancak çoğunluğun ortalama etrafında yoğunlaştığını belirtmektedir. Bu, bazı katılımcıların düşük düzeyde, bazı katılımcıların ise yüksek düzeyde dini bağlılığa sahip olduğunu, ancak çoğunluğun orta ile yüksek düzeyde dini bağlılık sergilediğini göstermektedir.

Tablo 7

Dini Bağlılık Düzeyi Açıklayıcı İstatistik

	n	Min	Max	X	SS
Dbd	309	1	7	5.08	1.38

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın amacı, Van Tongeren ve diğerleri (2019) tarafından geliştirilen Manevi Metanet Ölçeği'nin (Spiritual Fortitude Scale) Türkçe'ye uyarlanmasıdır. Manevi metanet, bireylerin dini ve manevi inançlarını kullanarak olumsuz duygu, düşünce ve olaylarla başa çıkabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. 9 maddeden oluşan ve ters madde içermeyen bu ölçek; Manevi Dayanıklılık (MD), Manevi Girişim (MG) ve Kurtarıcı Amaç (KA) olmak üzere 3 alt boyuttan oluşur. Ölçeğin uyarlama çalışmasında ilk olarak, orijinalini geliştiren Van Tongeren ve ekibinden izin alınmıştır. İngilizce olan bu ölçek, dili iyi bilen beş uzman tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Bu beş farklı çeviri önerisi hem İngilizceye hem de Türkçeye hâkim olan psikolojik danışmanlar tarafından dört kişilik bir panelde incelenerek tek bir Türkçe form oluşturulmuştur. Oluşturulan form, iki uzman tarafından yeniden İngilizceye çevrilerek karşılaştırılmış ve Türkçe çevirisinin orijinaline benzediği doğrulanmıştır. Ortaya çıkan formun son hali, uygunluk, geçerlilik ve güvenilirlik analizleri için veri toplanmak için uygulanmıştır.

Bu çalışmada, ölçeğin Türkçe versiyonunun Manevi Metanet yeteneğini ölçmedeki geçerliliği, doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Faktör analizi, çok değişkenli istatistiksel teknikler arasında önemli bir yer tutar ve gözlemlenen değişkenlerin altında yatan yapıların belirlenmesine yardımcı olur. Faktör analizi, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) olmak üzere iki ana kategoriye ayrılır. AFA, verilerdeki olası faktör yapılarını keşfetmek için kullanılırken, DFA belirli bir faktör yapısının verilerle ne kadar uyumlu olduğunu test etmeyi amaçlar (Brown, 2015; Tabachnick & Fidell, 2019). Doğrulayıcı Faktör Analizi, bir ölçeğin belirli bir faktör yapısının geçerliliğini ve güvenilirliğini test etmek için kullanılması ve ölçeklerin farklı kültürel ve dilsel bağlamlarda geçerliliğinin ve güvenilirliğinin test edilmesine olanağı sağlamaktadır (Gorsuch, 2015). Bu, ölçeğin uyarlanmış versiyonunun orijinal yapısıyla uyumlu olup olmadığını doğrular (Levine, Hullett, Turner, & Lapinski, 2006). Bu sebeple, Manevi Metanet Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması çalışmasında da DFA kullanılarak ölçeğin orijinal yapısına uygun olarak üç faktörlü bir yapı ortaya çıkarılmıştır. Bu faktörler Manevi Dayanıklılık (MD), Manevi Girişim (MG) ve Kurtarıcı Amaç (KA) olarak adlandırılmıştır.

XV. International Conference on Social Research and Behavioral Sciences

Ölçeğin orijinalinde yapılan analizlere uygun olarak bu çalışmanın geçerlilik analizlerinde, Manevi Metanet ve Psikolojik Sağlık kavramlarının teorik yapılarına göre benzerlik gösterebilme ve karıştırılabilir olma olasılığı olduğu için Ayırt Edici Geçerlilik analizi yapılmıştır. Bu iki yapının her ikisi de bireylerin zorluklar karşısındaki dayanıklılığını ve direncini ölçmeyi amaçlayan teorik açıklamalara sahiptir. Ancak, teorik olarak bu iki kavramın farklı yönleri ve alt yapıları bulunmaktadır. Manevi metanet, daha çok bireylerin manevi ve içsel güçlerinden gelen dayanıklılığı ifade ederken, psikolojik sağlık, daha geniş bir perspektifte, bireylerin psikolojik esneklik ve strese başa çıkma kapasitelerini içermektedir. Bu nedenle, bu iki yapının ölçümlerinin birbirine karışmamasını sağlamak ve her bir ölçeğin gerçekten kendi belirlediği yapısını ölçtüğünü doğrulamak için ayırt edici geçerlilik analizi yapılmıştır. Campbell ve Fiske (1959) tarafından önerilen bu analiz yöntemi, farklı konstraktları ölçen ölçeklerin düşük korelasyonlar göstermesi gerektiği prensibine dayanmaktadır. Campbell ve Fiske'nin (1959) bu seminal çalışması, farklı yapıları ölçen ölçeklerin düşük korelasyonlar göstermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu, ölçeklerin teorik olarak farklı konstraktları ölçtüğünü ve bu nedenle yüksek ayrışık geçerliliğe sahip olduğunu gösterir. Ayırt edici geçerlilik, bir ölçeğin ölçmekte olduğu yapının diğer yapılardan bağımsız olduğunu kanıtlar. Bu çalışmada yapılan ayırt edici geçerlilik analizi, Manevi Metanet Ölçeği ile Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği arasında düşük bir korelasyon ($r = .114$) olduğunu göstermiştir. Bu düşük korelasyon, Manevi Metanet Ölçeği'nin "Psikolojik Sağlık" tan farklı bir yapıyı ölçtüğünü ve bu nedenle yüksek bir ayırt edici geçerliliğe sahip olduğunu gösterir. Düşük korelasyon, iki ölçeğin birbirinden bağımsız yapıları ölçtüğünü ve birbirleriyle karışmaması gerektiğini vurgulamaktadır.

Ölçeğin güvenilirlik analizleri için, iç tutarlılığı değerlendirilmiştir. İç tutarlılık katsayısının .79 olması, ölçeğin maddelerinin birbirleriyle tutarlı bir şekilde ölçüm yaptığını ve ölçeğin güvenilir olduğunu ifade eder. Bu durum, ölçeğin maddelerinin aynı yapıyı ölçtüğünü ve elde edilen sonuçların güvenilir ve tekrarlanabilir olduğunu gösterir. Genellikle sosyal bilimlerde, Cronbach alfa katsayısının .70'in üzerinde olması, ölçeğin yeterli güvenilirliğe sahip olduğunu kabul etmek için yeterli bir kriterdir (Bland & Altman, 1997). Dolayısıyla, Manevi Metanet ölçeğinin Cronbach alfa katsayısının .79 olması, ölçeğin sağlam ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu gösterir.

Manevi Metanet ölçeğinin orijinal çalışmasında, katılımcıların hangi dine mensup olduğu sorusu, manevi metanetin farklı dini inançlarla olan ilişkisini ve bu inançların manevi dayanıklılığı nasıl etkilediğini anlamak amacıyla dikkate alınan sorulardan biridir. Ancak bu çalışmada, katılımcıların dinlerini doğrudan sormak yerine dini bağlılık düzeylerini araştırmak tercih edilmiştir. Tablo 7'deki bulgular, katılımcıların dini bağlılık düzeylerinin genellikle yüksek olduğunu ve çoğunluğun ortalama etrafında ($X=5.08$) yoğunlaştığını göstermektedir. Ayrıca, Tablo 6 'daki bulgular, dini bağlılık düzeyi ile manevi metanet arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu, manevi metaneti yüksek olan bireylerin dini bağlılık düzeylerinin de yüksek olma eğiliminde olduğunu ve dini bağlılık düzeylerinin manevi metanet üzerindeki etkisini anlamak için kritik bir değişken olduğunu doğrulamaktadır. Katılımcılara doğrudan dini kimliklerine sormak yerine dini bağlılık düzeylerini sormak,

XV. International Conference on Social Research and Behavioral Sciences

çalışmanın etik boyutunu ön planda tutarak ayrımcılık ve rahatsız verme riskini azaltmayı amaçlamıştır. Bu soru, katılımcıların manevi pratiklerine dair daha genel ve kapsayıcı bilgi sağlayarak böylece çalışmanın sonuçlarını daha tarafsız ve genellenebilir hale getirmektedir. Bu araştırmanın etik standartlara uygunluğu ve bilimsel geçerliliğini arttırırken katılımcıların da kendilerini daha rahat hissetmelerine olanak tanımıştır.

Spiritual Fortitude (Manevi Metanet)" kavramı, bireylerin dini ve manevi inançlarını kullanarak olumsuz duygu, düşünce ve olaylarla başa çıkma yeteneğini ifade eder (Kranendonk, 2022; Van Tongeren ve ark., 2019). Ancak, bu kavramın Türk toplumu gibi farklı kültürel bağlamlarda nasıl deneyimlendiği yeterince araştırılmamıştır. Bu çalışmanın amacı, Manevi Metanet Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve Türk popülasyonu bağlamında geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinin yapılmasıdır. Çalışmamız, bu alandaki boşluğu doldurarak manevi metanetin bireysel ve toplumsal refah üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza katkı sağlayacaktır.

Bu bağlamda, ölçeğin Türk kültüründe manevi metanetin rolünü ve bireylerin hayatındaki önemini ortaya koymak üzere yapılacak çalışmalara öncülük edeceği düşünülmektedir. Ayrıca, Türkiye'deki manevi danışmanlık araştırmaları ve uygulamalarında manevi metanetin etkilerini değerlendiren bir ölçeğin kullanılması, bireylerin manevi dayanıklılıklarını anlamak ve uygun müdahale stratejileri geliştirmek açısından önemli bir katkı sağlayacaktır. Bu ölçek, manevi metanetin yaşam kalitesi, stresle başa çıkma yetenekleri ve genel psikolojik iyi oluş üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde incelememizi mümkün kılacak ve danışmanlık hizmetlerinin kalitesini arttıracaktır. Kültürel özgünlüğe sahip bir ölçme aracının kullanılması, Türkiye'deki psikolojik ve manevi danışmanların ve araştırmacıların, bireylerin ihtiyaçlarına daha duyarlı ve etkili müdahalelerde bulunmalarını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Aydın, G., & Tekinşen, A. (2015). Türkiye'de dini inançların ve pratiklerin yaşam memnuniyeti üzerine etkileri. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 13(25), 59-76.
- Bland, J. M., & Altman, D. G. (1997). Statistics notes: Cronbach's alpha. *Bmj*, 314(7080), 572.
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research* (2nd ed.). Guilford Publications.
- Campbell, D. T., & Fiske, D. W. (1959). Convergent and discriminant validation by the multitrait-multimethod matrix. *Psychological Bulletin*, 56, 81-105. <https://doi.org/10.1037/h0046016>
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Ellison, C. W. (1983). Spiritual well-being: Conceptualization and measurement. *Journal of Psychology and Theology*, 11(4), 330-340.

XV. International Conference on Social Research and Behavioral Sciences

<https://doi.org/10.1177/009164718301100406>

- Güldaş, F. Z., & Karşlı, F. (2023). Exploring The Moderating Effect of Spiritual Resilience on The Relationship between Psychological Resilience and Mental Health. *Spiritual Psychology and Counseling*, 8(3), 349-366.
- Gorsuch, R. L. (2015). *Factor Analysis: Classic Edition*. Routledge.
- Hjemdal, O. (2007). Measuring protective factors: The development of two resilience scales in Norway. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 16, 303-321
- Ivtzan, I., Chan, C. P., Gardner, H. E., & Prashar, K. (2013). Linking religion and spirituality with psychological well-being: Examining self-actualisation, meaning in life, and personal growth initiative. *Journal of religion and health*, 52, 915-929.
- Janas, D. M. (2012). *Impact of spiritual/religious beliefs on incidents of trauma symptoms in firefighters* (Doctoral dissertation, Union Institute and University).
- Jaeger, J., Burnett Jr, H. J., & Witzel, K. R. (2021). Spiritual well-being-a proactive resilience component: exploring its relationship with practices, themes, and other psychological well-being factors during the covid-19 pandemic in cism-trained first responders. *Crisis, Stress, and Human Resilience: An International Journal*, 3(1), 6.
- Kranendonk, J. (2022). *Spiritual Fortitude, Spiritual Struggles, Attachment to God and Faith Maturity: An Exploratory Study*.
- Krok, D. (2008). The role of spirituality in coping: Examining the relationships between spiritual dimensions and coping styles. *Mental health, religion and culture*, 11(7), 643-653.
- Levine, T. R., Hullett, C. R., Turner, M. M., & Lapinski, M. K. (2006). The desirability of using confirmatory factor analysis on published scales. *Communication Research Reports*, 23(4), 309-314.
- <https://doi.org/10.1080/08824090600962698>
- McElroy-Heltzel, S. E., Ordaz, A., Van Tongeren, D. R., Davis, D. E., Gazaway, S., Hook, J. N., Davis, E. B., Shannonhouse, L. R., Aten, J. D., & Stargell, N. A. (2018). The Role of Spiritual Fortitude and Positive Religious Coping in Meaning in Life and Spiritual Well-Being Following Hurricane Matthew. *Journal of Psychology and Christianity*, 37(1), 17. <https://link.gale.com/apps/doc/A550014220/AONE?u=googlescholar&sid=bookmark-AONE&xid=c86efd53>
- Ogińska-Bulik, N., & Zadworna-Cieślak, M. (2015). Spirituality and the negative and positive effects of traumatic experiences in a group of emergency service workers. *Polish Journal of Applied Psychology*, 13(2), 9-24.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2019). *Using Multivariate Statistics (7th ed.)*. Pearson.

XV. International Conference on Social Research and Behavioral Sciences

- Tosyalıoğlu, M. B., & Albayrak, A. (2023). Maneviyat ve Ruh Sağlığı: Maneviyat ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, (8), 9-50.
- Van Tongeren, D. R., Aten, J. D., McElroy, S. Davis, D. E., Shannonhouse, L., Davis, E. B., & Hook, J. N. (2019). Development and validation of a measure of spiritual fortitude. *Psychological Trauma*, 11, 588-596.
- Zhang, H., Hook, J. N., Van Tongeren, D. R., Davis, E. B., Aten, J. D., McElroy-Heltzel, S., ... & Captari, L. E. (2022). Spiritual fortitude: A systematic review of the literature and implications for COVID-19 coping. *Spirituality in Clinical Practice*. 8(4), 229-244.
- <https://doi.org/10.1037/scp0000267>